

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.387.2026

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 17802 Pana Posła Przemysława Wiplera, w sprawie funkcjonowania Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych oraz zasadności utrzymania jego obecnej struktury, na podstawie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Na podstawie obowiązujących przepisów ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego¹ Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych².

W celu realizacji zadań na rzecz osób uprawnionych z tytułu kombatantstwa oraz podlegania różnym formom represji w okresie wojny i w okresie powojennym Urząd rozdysponować może 127,1 etatu. Z kolei na zadania obsługowe przypada 27 etatów.

W okresie od 2015 r. do 29 czerwca 2026 r. zatrudnienie (w etatach) w Urzędzie kształtowało się następująco: 2015 r. - 153,5; 2016 r. - 153,4; 2017 r. - 153,4; 2018 r. - 160,1; 2019 r. - 163,8; 2020 r. - 151,8; 2021 r. - 152,2; 2022 r. - 151,2; 2023 r. - 154,3; 2024 r. - 155,1; 2025 r. - 153 i 154,1 osób do 29 czerwca 2026 r..

Urząd realizuje zadania polegające na przyznawaniu uprawnień określonych przepisami:

- ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego;
- ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych³;
- ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich⁴;
- ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych⁵;
- ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych⁶.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2029

² Zwany dalej Urzędem

³ Dz. U. z 2021 r. poz. 1774

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 1818

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 1820

⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 906

Zmianę liczby beneficjentów objętych uprawnieniami, które określono przepisami wskazanych aktów prawnych w latach 2015-2025 przedstawia poniższa tabela.

Grupa	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kombatanci	40 033	33 253	27 274	22278	17 778	12 952	10 337	9 294	7 216	5 515
Ofiary represji	58 436	55 745	52 295	48 539	44 392	40 387	36 466	30 512	28 798	25 897
Wdowa/iec po kombatancie lub ofierze represji	142 916	129 236	116 125	102 486	90 437	77 812	66 516	58 214	50 894	44 635
Osoby deportowane do pracy	78 108	69 282	61 287	54 273	47 593	40 737	35 157	31 117	27 409	24 141
Żołnierze zastępczej służby wojskowej (żołnierze górniczy)				15 253	12 814	10 077	7 876	6 254	5 057	3 992
Cywilne niewidome ofiary wojny				203	189	161	144	121	117	105
Działacze opozycji antykomunistycznej i osoby podlegające represjom	1 947	5 530	10 323	12 137	13 191	13 911	14 192	14 508	15 334	15 833
łącznie	321 440	293 046	267 304	255 169	226 394	196 037	170 688	150020	134 825	120118

Zmiany liczby beneficjentów między 2015 r. a 2025 r. wynikają z przyczyn naturalnych. Zmniejszająca się liczba osób uprawnionych nie przekłada się na liczbę spraw prowadzonych przez Urząd, który obok innych zadań realizuje wnioski o przyznanie pomocy pieniężnej osobom uprawnionym znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

Należy podkreślić, że uprawnionymi są osoby w podeszłym wieku, których stan zdrowia powoduje zwiększenie wydatków na świadczenia opiekuńcze i zdrowotne. Aby zapewnić im opiekę uruchomiono specjalne programy, których celem jest dofinansowanie leczenia uzdrowiskowego, sanatoryjnego, rehabilitacji domowej i ambulatoryjnej, leczenia stomatologicznego i protetycznego, a także zakupu aparatów słuchowych oraz innych wyrobów medycznych.

W wyniku prowadzonych przez Urząd działań na rzecz osób uprawnionych oraz informowania ich o możliwości uzyskania dodatkowego wsparcia ze strony państwa, liczba rejestrowanych spraw o przyznanie pomocy pieniężnej systematycznie wzrasta, co obrazuje poniższa tabela:

Rok	Liczba spraw
2016 r	18046
2017 r.	19133

2018 r.	18911
2019 r.	19762
2020 r.	19384
2021 r.	21713
2022 r.	23897
2023 r.	23496
2024 r.	21494
2025 r.	24012
I półrocze 2026 r.	13293

Koszty funkcjonowania Urzędu z podziałem na wydatki pracownicze i administracyjne w relacji do tych poniesionych na realizację zadań wynikających z jego właściwości rzeczowej przedstawiono w tabeli stanowiącej załącznik do niniejszego pisma. Na koszty administracyjne składają się nie tylko wydatki związane z wypłacaniem różnych świadczeń, ale też te związane z realizacją ustawowego zadania upowszechniania i popularyzowania tradycji walk o niepodległość i suwerenność RP oraz pamięci o ofiarach totalitaryzmu – w tym dotacje dla stowarzyszeń.

Zmiany dotyczące liczby osób uprawnionych nie wpływają na zmniejszenie zakresu obowiązków Urzędu. Obejmuje on:

- z uwagi na fakt, że przyznanie osobom uprawnionym pomocy pieniężnej zależy od dochodów wnioskodawcy, jego potrzeb i sytuacji życiowej, prowadzenie poprzedzających to postępowań administracyjnych. W 2025 r. zarejestrowano w Urzędzie 24 tys. takich spraw;
- wydawanie decyzji administracyjnych potwierdzających status osób uprawnionych oraz decyzji przyznających im świadczenie pieniężne – w 2025 r. wydano 4477 decyzji. Sprawy te wymagają znajomości regulacji prawnych, dokumentacji historycznej oraz praktyki orzeczniczej dotyczącej różnych kategorii osób uprawnionych. Przeniesienie tych zadań do innych instytucji mogłoby prowadzić do rozproszenia kompetencji, utraty jednolitości orzecznictwa oraz wydłużenia postępowań;
- przyznawanie dotacji celowych dla stowarzyszeń i fundacji w ramach organizowanych otwartych konkursów ofert w zakresie kultywowania tradycji walk o niepodległość i suwerenność RP. W 2025 r. rozpoznano 329 złożonych ofert;
- przyznawanie dotacji celowych na zadania opiekuńcze wykonywane na rzecz środowiska kombatanckiego, działaczy opozycji antykomunistycznej oraz innych uprawnionych. W 2025 r. rozpoznano 6 ofert;
- realizację ustawowego zadania upowszechniania pamięci o walkach o niepodległość i ofiarach totalitaryzmów polegającą na organizacji lub współorganizacji uroczystości lub udziale przedstawicieli Urzędu w uroczystościach organizowanych przez inne podmioty. W 2025 r. Urząd organizował lub współorganizował 308 takich wydarzeń, a jego przedstawiciele brali udział w kolejnych kilkudziesięciu uroczystościach organizowanych przez inne podmioty;

- honorowanie medalami resortowymi, opiniowanie wniosków o nadanie odznaczeń państwowych i awansów oficerskich, wysyłanie listów gratulacyjnych dla 100-letnich kombatantów. W 2025 r. dokonano 1193 takich uhonorowań;
- prowadzenie monitoringu, udzielanie informacji i dokonywanie interwencji w sprawach socjalno-zdrowotnych, związanych z realizacją uprawnień podopiecznych Urzędu przez inne instytucje. W 2025 r. sporządzono ponad 500 pism w tych sprawach;
- udzielanie informacji o przysługujących uprawnieniach i obowiązujących procedurach ich uzyskania. W Punkcie Informacyjnym Urzędu obsłużono 6 529 interesantów i odebrano ok. 29 tys. połączeń telefonicznych. Urząd świadczy też pomoc prawną w indywidualnych sprawach osób uprawnionych, których ustawowe przywileje są naruszane przez inne instytucje;
- udostępnianie obywatelom i innym instytucjom archiwalnych materiałów;
- zgłaszanie osób uprawnionych do ubezpieczenia zdrowotnego, jeśli nie posiadają do niego innych tytułów;
- uczestniczenie w pracach Sejmu i Senatu RP nad projektami ustaw dotyczącymi kombatantów oraz osób podlegających różnym formom represji stosowanych przez III Rzeszę i ZSRR w okresie II wojny światowej oraz aparat państwa w okresie powojennym. (w Sejmie trwają prace nad poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz niektórych innych ustaw⁷ oraz nad poselskim projektem ustawy o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946⁸).

Urząd jest instytucją aktywnie współpracującą z kombatantami i osobami podlegającymi różnym formom represji stosowanymi przez III Rzeszę i ZSRR podczas II wojny światowej oraz aparat państwa w okresie powojennym i realizuje przysługujące tej grupie uprawnienia pieniężne oraz rzeczowe, dbając przy tym o zachowanie pamięci historycznej dla przyszłych pokoleń. Urząd jest organem wyspecjalizowanym, łączącym kompetencje z zakresu polityki historycznej i pamięci narodowej, administracji publicznej, pomocy socjalnej, ochrony zdrowia, obsługi środowisk kombatanckich oraz ochrony praw kombatantów i osób represjonowanych. Tak szerokiego spektrum działań nie mógłby skutecznie realizować ani Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), ani Instytut Pamięci Narodowej IPN).

ZUS jest instytucją właściwą przede wszystkim w zakresie obsługi systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń społecznych i wypłaty świadczeń o charakterze masowym. Nie posiada on jednak specjalizacji w zakresie polityki historycznej, honorowania osób zasłużonych na rzecz odzyskania niepodległości i suwerenności państwa, czy indywidualnej oceny sytuacji życiowej kombatantów i osób represjonowanych, prowadzenia działań opiekuńczych, interwencyjnych, informacyjnych, ani utrzymywania stałej współpracy ze środowiskami kombatanckimi. Przeniesienie zadań tej instytucji do ZUS groziłoby sprowadzeniem szczególnego zobowiązania państwa względem wskazanej grupy do standardowej obsługi świadczeniowej. Prowadziłoby do zlikwidowania organu reprezentatywnego dla środowiska osób szczególnie zasłużonych dla polskiej niepodległości i suwerenności i spotkałoby się ze słuszną krytyką jego przedstawicieli.

⁷ druk sejmowy nr 1889.

⁸ druk sejmowy 2030.

IPN realizuje z kolei zadania związane z badaniem, dokumentowaniem i upowszechnianiem wiedzy o najnowszej historii Polski. Nie jest instytucją powołaną do bieżącej obsługi świadczeń, prowadzenia postępowań w sprawach pomocy pieniężnej, podejmowania interwencji socjalno-zdrowotnych, udzielania indywidualnej pomocy prawnej czy realizacji zadań opiekuńczych. Powierzenie mu tego rodzaju obowiązków prowadziłoby do pomieszania funkcji badawczo-edukacyjnych z administracyjnymi i socjalnymi.

ZUS oraz IPN nie posiadają wiedzy, doświadczenia oraz wyspecjalizowanej struktury i kadry pozwalającej na sprawne załatwianie spraw obsługiwanych przez Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Likwidacja tej instytucji nie prowadziłaby zatem do usprawnienia systemu, lecz rozproszenia kompetencji, utraty wyspecjalizowanego zaplecza i osłabienia mechanizmów wsparcia osób szczególnie zasłużonych dla państwa. W praktyce mogłoby to skutkować wydłużeniem postępowań, utrudnieniem dostępu do pomocy, obniżeniem jakości obsługi oraz przerwaniem wypracowanych przez lata relacji ze środowiskami kombatanckimi i reprezentującymi je organizacjami. Przejęcie zadań Urzędu przez te instytucje nie byłoby też prostą zmianą organizacyjną, lecz wiązałoby się z ryzykiem utraty ciągłości, specjalizacji i indywidualnego podejścia do spraw osób szczególnie zasłużonych dla państwa.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/